

ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑ
Η ΙΕΡΑ ΣΥΝΟΔΟΣ
ΤΗΣ ΕΚΚΛΗΣΙΑΣ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΟΣ

Δ/νσις : Ιωάννου Γενναδίου 14 - 115 21, Αθήναι
Τηλ. 210-72.72.204, Fax 210-72.72.210, e-mail: contact@ecclesia.gr

Πρωτ. 1610
Άριθ. Διεκπ. 756

Αθήνησι τῆ 14ῃ Ἀπριλίου 2021

ΕΓΚΥΚΛΙΟΝ ΣΗΜΕΙΩΜΑ

Πρός
τὴν Ἱερά Ἀρχιεπισκοπή Ἀθηνῶν
τίς Ἱερές Μητροπόλεις τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος
τὴν Ἐκκλησιαστικὴ Κεντρικὴ Ὑπηρεσία Οἰκονομικῶν
τὸ Διορθόδοξο Κέντρο τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος
τὴν Ἀποστολικὴ Διακονία τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος
τίς Ἱερές Συνοδικές Μονές
τὸ Ἱστορικὸ Ἀρχεῖο τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος
τίς Ὑπηρεσίες τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος

Θέμα: *«Θέση ἐν ἰσχύϊ τοῦ ὑπ' ἀριθ. 326/2021 Κανονισμοῦ (ΦΕΚ Α' 52/5.4.2021) περί προσβάσεως στὰ ἐκκλησιαστικὰ ἀρχεῖα»*

1. Ὁ νόμος 4610/2019 (ΦΕΚ Α' 70/7.5.2019) θέσπισε νέο καθεστῶς λειτουργίας ὄλων τῶν εἰδῶν ἀρχείων τῆς χώρας καὶ ἔθεσε σέ ἰσχύ διατάξεις, πού ρυθμίζουν ἐκ νέου τὰ Γενικά Ἀρχεῖα τοῦ Κράτους (Γ.Α.Κ.), ἐνῶ τὸ πρῶτον εἰσήγαγε εἰδικές ρυθμίσεις στό ἄρθρο 164 μέ τίτλο «*Ἐκκλησιαστικὰ ἀρχεῖα καὶ ἀρχεῖα Ἱεροσπουδαιῶν Κοινοτήτων*», πού ἀφοροῦν στὰ ἀρχεῖα τῶν νομικῶν προσώπων τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος.

2. Κατὰ τὴν ἀρχικὴ του διατύπωση, τὸ ἄρθρο 164 τοῦ νόμου 4610/2019 προέβλεπε ὅτι:

α) ἡ ἔννοια τῶν ἐκκλησιαστικῶν ἀρχείων περιλαμβάνει ὅλα τὰ ἀρχεῖα καὶ ὄχι μόνο τὰ «ἱστορικά» ἀρχεῖα, ἀλλὰ καὶ τὰ «ἐνεργά» ἀρχεῖα ὄλων τῶν νομικῶν προσώπων τῆς ἐν εὐρείᾳ ἐννοίᾳ Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος,

β) ὑποχρεοῦνται οἱ ἐκκλησιαστικοὶ φορεῖς, μεταξύ ἄλλων, νὰ συντάξουν κατάλογο τῶν ἀρχείων τους καὶ νὰ τὸν καταθέσουν στὴν ὑπηρεσία τῶν Γενικῶν Ἀρχείων τοῦ Κράτους,

γ) ὑποχρεοῦνται οἱ ἐκκλησιαστικοὶ φορεῖς νὰ ἐπιτρέπουν τὴν πρόσβαση τοῦ κοινοῦ στὰ ἀρχεῖα τους,

δ) δέν καταλείπεται ρητῶς ἡ δυνατότητα στούς φορεῖς τῆς Ἐκκλησίας νά χαρακτηρίζουν ὀρισμένες κατηγορίες ἀρχιερατικοῦ ὑλικοῦ τους ὡς ἀπόρρητες,

ε) ἐάν διαπιστωθεῖ ἀπό τίς ὑπηρεσίες τῶν Γ.Α.Κ., ὕστερα ἀπό καταγγελία ἢ ἀναφορά ἢ στό πλαίσιο τῆς ἄσκησης τῶν ἀρμοδιοτήτων τους, ὅτι ἡ πρόσβαση τοῦ κοινοῦ στά ἐκκλησιαστικά ἀρχεῖα εἶναι δυσχερής, τότε ὁ Ὑπουργός Παιδείας καί Θρησκευμάτων, μετά ἀπό πρόταση τῶν Γ.Α.Κ. καί γνωμοδότηση τοῦ Γενικοῦ Γραμματέα Θρησκευμάτων, «*αποφασίζει τη μεταφορά και παρακαταθήκη τους στα Γ.Α.Κ. για όσο διάστημα κρίνεται αναγκαίο*», δηλ. κατ' οὐσίαν κατάσχεση τῶν ἐκκλησιαστικῶν ἀρχείων καί μεταφορά τους στίς ὑπηρεσίες τῶν Γ.Α.Κ. καί χωρίς συγκεκριμένο χρονικό περιορισμό.

3. Κατόπιν διαβουλεύσεων μεταξύ τῆς νέας ἡγεσίας τοῦ Ὑπουργείου Παιδείας καί Θρησκευμάτων καί ἐκπροσώπων τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος, ψηφίσθηκε καί τέθηκε σέ ἰσχύ τό ἄρθρο 120 τοῦ ν. 4763/2020 (ΦΕΚ Α΄ 254/21.12.2020), τό ὁποῖο τροποποίησε τό ἀνωτέρω ἄρθρο 164 τοῦ ν. 4610/2019. Ἡ ἀντικατασταθεῖσα διάταξη τοῦ ἄρθρου 164 τοῦ ν. 4610/2019 προβλέπει πλέον ὅτι:

α) Τά ἐκκλησιαστικά νομικά πρόσωπα συντάσσουν συνοπτικό εὔρετήριο, τό ὁποῖο γνωστοποιοῦν στά Γενικά Ἀρχεῖα τοῦ Κράτους, ὥστε νά ἐνταχθεῖ στό Ἐθνικό Εὔρετήριο Ἀρχείων (Ε.Ε.Α.) (παρ. 2.α.).

β) Ἡ πρόσβαση τοῦ κοινοῦ στά ἐκκλησιαστικά ἀρχεῖα ἐπιτρέπεται σύμφωνα μέ τίς προβλέψεις σχετικοῦ κανονισμοῦ πού ἐγκρίνεται ἀπό τήν ἀρμόδια Ἱερά Σύνοδο (παρ. 2.β.), ὁ ὁποῖος δημοσιεύεται στήν Ἐφημερίδα τῆς Κυβερνήσεως ἐντός προθεσμίας ἕξι (6) μηνῶν (παρ. 6).

γ) Οἱ ἐκκλησιαστικοί φορεῖς ὀφείλουν νά ἐφαρμόζουν τίς κείμενες διατάξεις περί προστασίας προσωπικῶν δεδομένων καί ἰδίως νά λαμβάνουν μέριμνα γιά τήν προστασία τῶν εὐαίσθητων δεδομένων πού περιλαμβάνονται στά ἀρχεῖα τους (παρ. 2.γ. τελευταῖο ἐδάφιο).

4. Ἡ Διαρκής Ἱερά Σύνοδος ψήφισε τόν συνημμένο Κανονισμό 326/2021 (ΦΕΚ Α΄ 52/5.4.2021), ὁ ὁποῖος τέθηκε σέ ἰσχύ ἀπό 5.4.2021.

α) Ὅρισμός ἀρχείου (ἄρθρο 1 Κανονισμοῦ): Τά «ἐκκλησιαστικά ἀρχεῖα» περιλαμβάνουν: α. ὅσα ἔγγραφα κ.λπ. συντάσσουν τά ἴδια τά ἐκκλησιαστικά νομικά πρόσωπα δημοσίου καί ἰδιωτικοῦ δικαίου, β. ὅσα ἰδιωτικά ἔγγραφα τηροῦνται στό ἀρχεῖο τῶν ἐκκλησιαστικῶν νομικῶν προσώπων.

Ὡς «ἀρχεῖα» νοοῦνται εἴτε τά ἐνσώματα (ἔγγραφα, διοικητικές πράξεις, ἐπίσημη ἀλληλογραφία, ἐκθέσεις, μελέτες, πρακτικά, στατιστικά στοιχεῖα, ἐγκύκλιες ὁδηγίες,

ἀπαντήσεις, γνωμοδοτήσεις και ἀποφάσεις ἐκκλησιαστικῶν ὀργάνων και ἀρχῶν) εἴτε τὰ ἄυλα (π.χ. ἔγγραφα ἀποθηκευμένα σέ ψηφιακά ἀρχεῖα).

β) Ἔννοια τοῦ κοινοῦ (ἄρθρο 1 παρ. 6 Κανονισμοῦ): Κοινό δέν εἶναι τὰ ὄργανα, λειτουργοί και ὑπάλληλοι τοῦ ἐκκλησιαστικοῦ Ν.Π.Δ.Δ. ἢ Ν.Π.Ι.Δ. Ἡ πρόσβαση σέ ἀρχεῖα ἐπιτρέπεται στά πρόσωπα αὐτά ἀνάλογα μέ τήν ἀρμοδιότητα ἢ ἐργασιακή ὑποχρέωσή τους, ὅπως προβλέπεται ἀπό τόν ὀργανισμό τοῦ νομικοῦ προσώπου ἢ τήν σύμβαση πού τὰ συνδέει μέ τό νομικό πρόσωπο.

γ) Ἀρχεῖα πού παράγουν τὰ ἐκκλησιαστικά Ν.Π.Δ.Δ. και Ν.Π.Ι.Δ. (ἄρθρο 1 παρ. 1): Τὰ ἀρχεῖα πού παράγουν ἡ Ἐκκλησία τῆς Ἑλλάδος, οἱ Ἱερές Μητροπόλεις, οἱ Ἱερές Μονές, οἱ Ἐνορίες, τὰ ἐκκλησιαστικά ἰδρύματα, τὰ ἐκκλησιαστικά μουσεῖα, τὰ Ἱερά Προσκυνηματα, ἡ Ἀποστολική Διακονία, τό Διορθόδοξο Κέντρο τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος (ἄρθρο 1 παρ. 4 ν. 590/1977) ἢ οἱ προκάτοχοί τους (Ἐπισκοπές, διαλελυμένες Μονές κ.λπ.).

δ) Χρόνος και λόγος ἀποδεσμεύσεως: Τὰ ἐκκλησιαστικά ἀρχεῖα (δημόσια και ἰδιωτικά ἔγγραφα κ.λπ.) εἶναι προσβάσιμα γιά τό κοινό μετά τήν πάροδο τριάντα (30) ἐτῶν ἀπό τῆς παραγωγῆς τοῦ κάθε ἀρχείου (π.χ. ἡμερομηνίας συντάξεως τοῦ ἐγγράφου) γιά ἐρευνητικούς σκοπούς.

ε) Ἰδιωτικά ἀρχεῖα: Ἀρχεῖα (π.χ. ἔγγραφα) πού ἔχουν παραχθεῖ (π.χ. ὑπογραφεῖ) ἀπό ἰδιῶτες και τηροῦνται ἀπό τὰ ἐκκλησιαστικά Ν.Π.Δ.Δ. και Ν.Π.Ι.Δ. εἶναι ἀκόμη και πρίν τήν πάροδο τριάντα (30) ἐτῶν προσβάσιμα σέ ὅποιον δικαιολογεῖ εἰδικό ἔννομο συμφέρον (π.χ. στοιχεῖα ὑπαλληλικοῦ φακέλου πού ζητεῖ ὁ ὑπάλληλος ἢ οἱ κληρονόμοι του, τρίτος πού ζητεῖ ἀντίγραφο ἐπιστολῆς, στήν ὁποία γίνεται ἀναφορά στό πρόσωπό του) γιά τήν λήψη γνώσεώς τους (ἄρθρο 1 παρ. 2 Κανονισμοῦ). Μετά τήν πάροδο τῶν τριάντα (30) ἐτῶν τὰ ἰδιωτικά ἀρχεῖα εἶναι προσβάσιμα στό γενικό κοινό και γιά ἐρευνητικούς σκοπούς.

5. Ἐξαιρέσεις δικαιώματος προσβάσεως:

α) Χαρακτηρισμός ἀρχείων ὡς ἀπορρήτων (ἄρθρο 1 παρ. 5): Κάθε ὄργανο διοικήσεως ἐκκλησιαστικοῦ νομικοῦ προσώπου (ἡ Διαρκής Ἱερά Σύνοδος γιά τήν Ἐκκλησία τῆς Ἑλλάδος, ὁ ἐπιχώριος Μητροπολίτης γιά τίς Ἱερές Μητροπόλεις, τό Ἡγουμενοσυμβούλιο γιά τίς Ἱερές Μονές, τό Ἐκκλησιαστικό Συμβούλιο τῆς Ἐνορίας, τό πολυμελές ὄργανο διοικήσεως γιά τὰ ἐκκλησιαστικά ἰδρύματα ἢ μουσεῖα ἢ Ἱερά Προσκυνηματα, τό Διοικητικό Συμβούλιο τῆς Ἀποστολικῆς Διακονίας και τοῦ Διορθόδοξου Κέντρου τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος) ἔχει τήν ἐξουσία νά ἐκδώσει μία ἢ πλείονες ἀποφάσεις, μέ τίς ὁποῖες χαρακτηρίζει ὡς ἀπόρρητα συγκεκριμένα ἀρχεῖα ἢ συγκεκριμένες

κατηγορίες αρχείων, και να όρίσει και προθεσμία ισχύος τής έν λόγω άποφάσεως χαρακτηρισμού ως άπορρήτου. Τό έκάστοτε όργανο διοικήσεως έχει τήν διακριτική εύχέρεια να άρει τόν περιορισμό προσβάσεως πριν άπό τήν λήξη τής ισχύος του για ένα ή περισσότερα αρχεία και να έπιτρέψει τήν πρόσβαση σε μία ή περισσότερες περιπτώσεις αίτήματος προσβάσεως. Ό χαρακτηρισμός αρχείου ως άπορρήτου σημαίνει επίσης ότι και πρό τής παρόδου τών τριάντα (30) έτών, κωλύεται ή λήψη γνώσεως του άκόμα και για τόν αίτοϋντα, ό όποιος δικαιολογεϊ ένδεχομένως είδικό έννομο συμφέρον για τήν λήψη γνώσεως του.

β) Προστασία προσωπικών δεδομένων (άρθρο 1 παρ. 2 και 4 Κανονισμού): Η προστασία τών προσωπικών δεδομένων ισχύει για τά έν ζωή εύρισκόμενα φυσικά πρόσωπα, όχι τά θανόντα πρόσωπα. Συνεπώς, εάν αρχεία άφοροϋν σε ζητήματα τής προσωπικής ή ύπηρεσιακής καταστάσεως προσώπου πού έχει άποβιώσει, δέν ύφίσταται δικαίωμα προστασίας τών προσωπικών δεδομένων του, οϋτε μπορεί να προβληθεϊ σχετικό δικαίωμα άντιρρήσεως άπό τούς κληρονόμους του μέ έπίκληση τής προστασίας προσωπικών δεδομένων, ώστε να παρεμποδισθεϊ ή πρόσβαση στα αρχεία αυτά. Σε περιπτώσεις πού κρίνεται άπό τό έκκλησιαστικό νομικό πρόσωπο ότι στοιχειοθετείται δικαιολογημένη αίτία, ώστε να περιορισθεϊ τό δικαίωμα προσβάσεως σε έγγραφα πού άφοροϋν σε θανόντα πρόσωπα, ισχύει ή δυνατότητα διαβαθμίσεως του αρχείου (χαρακτηρισμός τών αρχείων ως άπορρήτων μέ άπόφαση του οικείου όργάνου για όρισμένο χρονικό διάστημα). Η διαβάθμιση όμως πρέπει να έχει προηγηθεϊ τής αίτήσεως λήψεως γνώσεως του τρίτου και όχι να γίνεται έκ τών ύστέρων (κατόπιν ύποβολής του αίτήματος).

Πάντως, ή προστασία τών προσωπικών δεδομένων του προσώπου, του όποιου δεδομένα περιλαμβάνονται στό ζητούμενο αρχείο, είναι κατ' έξαίρεσιν δυνατόν να κάμπτεται σε όρισμένες περιπτώσεις, άκόμα και εάν πρόκειται για δεδομένα είδικών κατηγοριών (παλαιότερα γνωστά ως «εύαίσθητα προσωπικά δεδομένα» βλ. στό άρθρο 9 παρ. 1 του Κανονισμού τής Εύρωπαϊκής Ένώσεως ύπ' άριθ. 2016/679 [έκ τυπογραφικού λάθους άναφέρεται στό ΦΕΚ ό ένωσιακός Κανονισμός ως «2016/79»] όρίζοντα ως τέτοια όσα άφοροϋν σε «φυλετική ή εθνοτική καταγωγή, πολιτικά φρονήματα, θρησκευτικές ή φιλοσοφικές πεποιθήσεις, συμμετοχή σε συνδικαλιστική όργάνωση, γενετικά δεδομένα, βιομετρικά δεδομένα, υγεία, σεξουαλική ζωή ή γενετήσιο προσανατολισμό»). Όπως προβλέπουν, πλην άλλων, τά άρθρα 9 παρ. 1 Κανονισμού τής Εύρωπαϊκής Ένώσεως 2016/679, και 30 του ν. 4624/2019 (ΦΕΚ Α' 137/29.8.2019), μπορεί να μή ζητηθεϊ ή συγκατάθεση του ύπο-

κειμένου των προσωπικών δεδομένων ή και να παρακαμφθεί ή εναντίωσή του στην επεξεργασία (π.χ. διαβίβαση σε τρίτον) αρχείων που περιέχουν προσωπικά δεδομένα ειδικών κατηγοριών («ευαίσθητα»), όταν α) η επεξεργασία είναι «άπαραίτητη» (όχι απλώς χρήσιμη, αλλά με βάση τις αρχές της αναλογικότητας αναγκαία, που δεν μπορεί να ικανοποιηθεί με άλλον τρόπο) για σκοπούς επιστημονικής ή ιστορικής έρευνας και β) τό συμφέρον του υπευθύνου επεξεργασίας για την επιστημονική ή ιστορική έρευνα είναι υπέρτερο του συμφέροντος του υποκειμένου των δεδομένων. Σέ αυτήν την περίπτωση όμως τό εκκλησιαστικό νομικό πρόσωπο όφείλει νά λαμβάνει τά μέτρα προστασίας του άρθρου 30 του ν. 4624/2019 (ένδεικτικά: απαλοιφή στό αντίγραφο μέρους του αρχείου που αναφέρεται σέ προσωπικά δεδομένα ειδικών κατηγοριών, «ευαίσθητα», ψευδωνυμοποίηση των δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα, κρυπτογράφηση των δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα με κάλυψη όνομάτων ή άλλων δεδομένων στό έγγραφο, όρισμό Υπευθύνου Προστασίας Δεδομένων κ.λπ.). Η αξιολόγηση αιτήσεων και ή στάθμιση των έκατέρωθεν έννόμων αγαθών, όταν οί αιτήσεις προσβάσεως σέ αρχεία άφορούν σέ αρχεία μέ προστατευόμενα δεδομένα (ζώντων) προσώπων, άπόκειται στην κρίση του εκκλησιαστικού νομικού προσώπου κάθε φορά.

γ) Αρχεία δωρηθέντα - κληροδοτηθέντα: Εάν αρχεία και συλλογές δωρήθηκαν ή κληροδοτήθηκαν υπό όρους από τους δωρητές και διαθέτες, τότε ή πρόσβαση του κοινού σέ αυτά τελεί υπό τους περιορισμούς που έταξε ή δωρεά ή ή διάταξη τελευταίας βουλήσεως (άρθρο 1 παρ. 3 Κανονισμού).

6. Υποβολή αίτηματος και προθεσμία άπαντήσεως: Τό αίτημα δύναται νά υποβληθεί έγγράφως ή μέ ήλεκτρονικό ταχυδρομείο ή μέ ήλεκτρονική υπογραφή ή ψηφιακώς έπικυρωμένη υπογραφή του αίτοϋντος από την πύλη gov.gr (<https://dilosi.services.gov.gr/create/q/templates>) και ή προθεσμία άπαντήσεως στό αίτημα προσβάσεως είναι είκοσι (20) ή-μέρες από της υποβολής του (άρθρο 2 Κανονισμού).

7. Ικανοποίηση δικαιώματος προσβάσεως: Τά ζητούμενα αρχεία μπορούν κατά την διακριτική ευχέρεια του εκκλησιαστικού νομικού προσώπου είτε νά παραδοθοϋν σέ φωτοαντίγραφα μέ έξοδα του αίτοϋντος είτε νά δοθεί δικαίωμα έπιτόπιας μελέτης τους στον αίτοϋντα. Δύνανται νά σταλοϋν και μέ ήλεκτρονικό ταχυδρομείο στον αίτοϋντα, εάν ό ίδιος έχει έπιλέξει αυτόν τον τρόπο επικοινωνίας. Όπωςδήποτε δεν έπιτρέπεται ή άναπαραγωγή φωτοαντιγράφου, εάν ή διαδικασία αυτή είναι ένδεχόμενο ότι θά βλάψει τό πρωτότυπο αρχείο (άρθρο 3).

8. Κατάργηση διατάξεων: Ό Κανονισμός υπ' αριθ. 326/2021 (ΦΕΚ Α' 52) καταργεί τις διατάξεις: α) του άρθρου

18 παρ. 5 περ. i (υποχρεωτική προσκομιδή συστατικής έπιστολής καθηγητή ή Τμήματος Πανεπιστημίου για αίτούντες φοιτητές και μέλη ΔΕΠ αντίστοιχως) και β) του άρθρου 18 παρ. 5 περ. ii (υποχρεωτική προσκομιδή συστατικής έπιστολής Μητροπολίτη για κάθε άλλον αίτούντα) του Κανονισμού υπ' αριθ. 248/2013 (ΦΕΚ Α' 286/ 30.12.2013), γ) προγενεστέρων Κανονισμών, οι όποιοι τυχόν όρίζουν διαφορετική διαδικασία προσβάσεως στό σύνολο ή συγκεκριμένες κατηγορίες αρχείων έκκλησιαστικών νομικών προσώπων.

Έντολή τής Ίεράς Συνόδου
Ό Αρχιγραμματεός

† Ό Ωρεών Φιλόθεος

Κοινοποίησης:

Άξιότιμον κ. Γεώργιον Καλαντζήν
Γενικόν Γραμματέα Θρησκευμάτων
του Ύπουργείου Παιδείας και Θρησκευμάτων